

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษา สภาพการดำเนินงานพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 ครั้งนี้ ผู้วิจัย ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้

1.1 แนวคิดตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

1.2 แนวคิดตามทฤษฎีการเรียนรู้

2. แหล่งเรียนรู้

2.1 ความหมายของแหล่งเรียนรู้

2.2 แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งเรียนรู้

2.3 ยุทธศาสตร์การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา

3. บริบทการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 งานวิจัยในประเทศ

4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้

1.1 แนวคิดตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545 : 12 - 16) กำหนดแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ไว้ดังนี้ คือ

มาตรา 22 การจัดการศึกษา ต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษา ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

มาตรา 23 การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญ ทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องต่อไปนี้

1. ความรู้เกี่ยวกับตนเองและความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมถึง ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของสังคมไทย และระบบการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

2. ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี รวมทั้ง ความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์ เรื่อง การจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล ชัยยืน

3. ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปวัฒนธรรม กีฬา กฎมปีญญาไทยและการประยุกต์ใช้กฎมปีญญาไทย

4. ความรู้และทักษะ ด้านคณิตศาสตร์ และด้านภาษา เน้นการใช้ภาษาไทย อย่างถูกต้อง

5. ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

มาตรา 24 การจัดการกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการ ดังต่อไปนี้

1. จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรม ให้สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

2. ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

3. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

4. จัดการเรียนการสอน โดยผสมผสานระหว่างสาระความรู้ในด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน และปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์

5. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สอน สามารถจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อม สื่อการเรียนรู้ และอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ รวมทั้ง สามารถใช้การวิจัย เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียน อาจเรียนรู้ไปพร้อมกัน จากสื่อการเรียนรู้ และแหล่งวิชาการประเภทต่างๆ โดยการจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้น ได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชน ทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

มาตรา 25 บทบาทรัฐในการส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ โดยการส่งเสริมการดำเนินงาน และจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทุกรูปแบบอย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ

มาตรา 29 ให้สถานศึกษา ร่วมกับบุคคล ครอบครัวยุวมุม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และการรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาท้องถิ่น และวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชน ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน

จากการศึกษาแนวคิดตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ สรุปว่า พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาให้แก่ผู้เรียนว่า ต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคน มีความสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด การจัดการศึกษา จึงต้องเปิด โอกาสให้ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ โดยสถานศึกษา จะต้องร่วมมือกับบุคคล ครอบครัวยุวมุม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริม สนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียน ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพทุกด้าน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชน มีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสารและการรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนสอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการ รวมทั้ง ให้มีการจัดตั้งและการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต

1.2 แนวคิดตามทฤษฎีการเรียนรู้

การเรียนรู้จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนอย่างเข้มข้น และคงทนมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการ ที่สำคัญ คือ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ซึ่งเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามรูปแบบและวิธีการต่างๆ อย่างดีและหลากหลาย โดยคำนึงถึง ความสำเร็จของผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนมีความต้องการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่ต่างกัน ขณะเดียวกันพบว่า ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดี เมื่อได้ลงมือทำ มีส่วนร่วมเป็นผู้เรียนและผู้สร้างความรู้ ได้เรียนรู้วิธีเรียน มีการจัดกิจกรรม และสร้างบรรยากาศสนุกสนาน คั่นเด่น มีชีวิตชีวาและมีความหมายต่อผู้เรียน สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียน มีประโยชน์ มีโอกาสที่จะนำไปใช้ได้ ในชีวิตประจำวัน ผู้เรียน ได้ฝึกเผชิญปัญหา ซึ่งจำเป็นต้องแก้ไข ผู้เรียนเต็มใจเรียน เมื่อได้รับรู้

ความก้าวหน้าและความสำเร็จของตนเอง และเขาก็มีความสุขในการเรียน ซึ่งวิธีการหลากหลายเหล่านี้ จำเป็นต้องอาศัยแหล่งเรียนรู้ ประกอบกับ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสาระที่ต้องการให้ผู้เรียนเรียนรู้ตามสภาพจริงเป็นสำคัญ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2549 : 1) โดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นักวิชาการและนักการศึกษา ได้เสนอแนวคิดตามทฤษฎีการเรียนรู้ที่สำคัญ ดังต่อไปนี้ คือ

1.2.1 การเรียนรู้โดยวิธีการใช้ประสบการณ์

กระทรวงศึกษาธิการ (2547 : 20) ได้เสนอแนวคิดในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ได้ว่า ควรยึดหลัก ดังต่อไปนี้

1. การเรียนรู้ เป็นกระบวนการที่ควรเป็น ไปอย่างมีชีวิตชีวา ดังนั้น ผู้เรียน จึงควรมีบทบาทรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตน และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้
2. การเรียนรู้ เกิดขึ้นจากแหล่งต่างๆ กัน มิใช่จากแหล่งใดแหล่งหนึ่ง เพียงแหล่งเดียว ประสบการณ์ ความรู้สึกนึกคิดของแต่ละบุคคล ถือเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญ
3. การเรียนรู้ที่ดี จะต้องเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากความเข้าใจ จึงจะช่วยให้ผู้เรียนจดจำ และสามารถใช้ในการเรียนรู้ นั้นให้เป็นประโยชน์ การเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นผู้ค้นพบด้วยตนเองนั้น มีส่วนช่วยให้เกิดความเข้าใจลึกซึ้งและจดจำได้ดี
4. การเรียนรู้ มีความสำคัญ หากผู้เรียนเข้าใจและมีทักษะในเรื่องนี้ จะสามารถใช้เครื่องมือในการแสวงหาความรู้ และคำตอบต่างๆ ที่ตนต้องการได้
5. การเรียนรู้ที่มีความหมายแก่ผู้เรียน คือ การเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2547 : 43 - 45) ได้กล่าวถึง การจัดประสบการณ์กับการเรียนรู้ที่ยั่งยืน ไว้ดังนี้ คือ

1. การเรียนรู้ เป็นเรื่องของนักเรียนเป็นสำคัญ กล่าวคือ ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ต้องเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้สอน ต้องจัดให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติในสภาพจริง และกระตุ้นหรือส่งเสริมให้ได้เรียนรู้ด้วยวิธีที่ตนถนัดมากที่สุด
2. การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดี และมีความหมายยั่งยืน ถ้าผู้เรียนได้เรียนรู้จากสิ่งที่มีความหมายในภาพความจริง มากกว่าเรื่องสมมติหรือสถานการณ์จำลอง และจะต้องเป็นการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

3. การเรียนรู้จะได้ผลดี และมีความยั่งยืน ถ้าผู้เรียนมีประสบการณ์ตรง ได้เรียนรู้จากการปฏิบัติตามสภาพจริงและเป็นการเรียนรู้โดยนักเรียนได้ใช้ประสาทสัมผัสต่างๆ ในการเรียนรู้ให้มากที่สุด

4. ผู้เรียนได้เรียนจากผลการเรียนรู้ (Learning Outcomes) ที่มีเป้าหมายแน่นอน เป็นผลลัพธ์การเรียนรู้ล่วงหน้า และจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เนื้อหาให้เรียนจากง่ายไปหายาก

5. ผู้เรียนได้เรียนเป็นกลุ่มด้วยความสัมพันธ์อันดีต่อกัน เป็นการเรียนแบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ครูควรจัดกิจกรรมส่งเสริมกลุ่มสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างผู้เรียน เน้นการเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้จากเพื่อน มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความคิดต่างๆ การทำงานเป็นทีม มีวินัย ซื่อสัตย์ มั่นคง จริงใจ และมีการเรียนรู้ ทั้งบทบาทของการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี

6. ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการเรียน (Learning How to Learn) สามารถเชื่อมโยงความรู้ที่มีอยู่แล้วจนเกิดความรู้ใหม่และความเข้าใจ สามารถวิจัยและเรียนรู้เพื่อสร้างความรู้ใหม่ มากกว่าการจัดจำความรู้

7. ผู้เรียนได้เรียนรู้ควบคู่กับการให้ข้อคิดชมจะทำให้ผู้เรียนทราบจุดเด่น จุดด้อย และความก้าวหน้าในการเรียนรู้ตามทิศทางของเป้าหมาย และผลลัพธ์ของการเรียนรู้ จากข้อคิดชม จะช่วยชี้นำแนวทางในการปรับปรุงวิธีการเรียนรู้ ส่วนความสำเร็จ จะเป็นกำลังใจในการเรียนรู้ต่อไป

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 2) ได้กล่าวถึง การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเน้นการใช้ประสบการณ์ตรงว่า มีจุดประสงค์เพื่อ มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้โดยจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับชีวิตจริงของผู้เรียน ตอบสนอง ความต้องการ และความแตกต่างของผู้เรียน เปิด โอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติจริง ทุกขั้นตอน และให้ผู้เรียนสามารถคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น

จากการศึกษา เรื่อง การเรียนรู้โดยวิธีการใช้ประสบการณ์ สรุปได้ว่า การจัดการประสบการณ์เรียนรู้ ตามแนวคิดนี้ คำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญและมุ่งพัฒนาผู้เรียนโดยตรง โดย พยายามหาวิธีการส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้พัฒนาอย่างสูงสุด ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ควรสนองตอบ ความสนใจของผู้เรียน คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และเน้นให้ผู้เรียน ได้ฝึกปฏิบัติจริง

ช่วยให้ผู้เรียนสร้างความรู้ได้เอง มีการเรียนรู้จากชีวิตจริง สามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้ในชีวิตประจำวัน และทำให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น

1.2.2 การเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมใจกัน (Co - Operative Learning)

กาแกน (Kagan. 1994 : 367 - 371 ; อ้างอิงใน กิตยวดี บุญซื่อ และคณะ.

2547 : 44 - 45) นักการศึกษาชาวสหรัฐอเมริกา ได้ทำการศึกษาและพัฒนา รูปแบบของการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมใจกัน (Co - operative Learning) อย่างจริงจังมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1985 และเผยแพร่ผลงานอย่างกว้างขวาง ทั้งในสหรัฐอเมริกา และหลายประเทศในแถบเอเชีย โดยมีการนำมาใช้ในการเรียนการสอนวิชาต่างๆ ซึ่งแนวคิดหลักที่จะนำไปใช้สำหรับการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมใจอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย ปัจจัย 5 ประการ ดังนี้

1. Teams หมายถึง การจัดกลุ่มเด็กที่เข้าร่วมทำกิจกรรมด้วยกัน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดประสิทธิผลมากที่สุด ควรจัดเด็กเข้ากลุ่ม ดังนี้ เช่น จำนวนเด็กในกลุ่มประมาณ 4 - 5 คน ประกอบด้วย เด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ปานกลางและต่ำคละกันไป จัดให้เด็กนักเรียนหญิงและนักเรียนชายอยู่กลุ่มเดียวกัน หากในห้องเรียนมีทั้งเด็กนักเรียนหญิงและนักเรียนชาย และจัดให้เด็กอยู่ในกลุ่มเดียวกันประมาณ 6 สัปดาห์ และบางกรณีอาจจัดกลุ่มโดยวิธีอื่น เช่น จัดกลุ่มเด็กที่มีความสนใจเหมือนๆ กัน ในเรื่องเดียวกันในการศึกษาเฉพาะกรณี เช่น การทำโครงงานวิทยาศาสตร์ หรือจัดกลุ่มแบบสุ่ม เมื่อต้องการทบทวนความรู้ เป็นต้น

2. Will หมายถึง ความมุ่งมั่นและอุดมการณ์ของเด็กที่จะทำงานร่วมกัน ซึ่งจะต้องมีความมุ่งมั่นที่จะเรียนรู้ และมีความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน เพื่อให้เกิดประสิทธิผลร่วมกัน สามารถสร้างความมุ่งมั่นร่วมกันให้เกิดขึ้น โดยใช้กิจกรรมอื่นๆ ที่ไม่ใช่วิธีการต่อไปนี้ คือ การสร้างความมุ่งมั่นของกลุ่มที่จะต้องทำงานร่วมกัน (Teambuilding) และการทำงานร่วมกัน โดยเลือกกิจกรรมที่คนเดียวไม่สามารถทำได้สำเร็จ (Cooperative task)

3. Management หมายถึง การจัดกลุ่มโดยเน้นให้สามารถทำกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึง การจัดการของครู การจัดการภายในกลุ่ม เพื่อให้การทำกิจกรรมของกลุ่มประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การจัดที่นั่งนักเรียนในกลุ่ม การแบ่งงานกันภายในกลุ่ม การสร้างกฎของห้อง (Class Rule) การให้สัญญาณเงียบ (Quiet Signal) การดูแลกลุ่มให้ทำงานตามที่มอบหมายหรือมีความสนใจ การดูแลกลุ่มไม่ให้วุ่นวายกับกลุ่มอื่น เป็นต้น

4. Social Skills หมายถึง การพัฒนาให้เด็กมีทักษะในการทำงาน หรือ ทำกิจกรรมร่วมกัน ให้มีความร่วมมือช่วยเหลือกันอย่างจริงจัง ให้กำลังใจกัน มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และที่สำคัญที่สุด คือ ต้องรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

5. Basics Principles หมายถึง หลักการพื้นฐานของการเรียนรู้ในแบบร่วมมือร่วมใจกัน ประกอบด้วย องค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการ จะขาดอย่างหนึ่งอย่างใดไม่ได้ องค์ประกอบดังกล่าว ได้แก่

5.1 Positive Interdependence หมายถึง นักเรียนจะต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เมื่อเราได้รับประโยชน์จากเพื่อน เพื่อนก็จะได้รับประโยชน์จากเรา ความสำเร็จของเรา และความสำเร็จของเพื่อน ก็คือ ความสำเร็จของกลุ่ม หรือความสำเร็จของกลุ่ม ก็คือ ความสำเร็จของแต่ละคนนั่นเอง

5.2 Individual Accountability หมายถึง การยอมรับความสามารถซึ่งกันและกัน ยอมรับว่าแต่ละคนในกลุ่ม ต่างก็มีความสามารถในตัวเอง และมีส่วนร่วมทำให้การทำงานของกลุ่มประสบความสำเร็จด้วยดี

5.3 Equal Participation หมายถึง ทุกคนมีความเท่าเทียมกัน ทุกคนในกลุ่มต้องมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง

5.4 Structures หมายถึง รูปแบบของกิจกรรมการทำงานกลุ่ม ซึ่งมีหลากหลาย ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับปัญหาหรือสถานการณ์ที่จะศึกษาตัวอย่างกิจกรรม

จากการศึกษา เรื่อง การเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมใจกัน สรุปได้ว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมใจกัน มีแนวคิดและหลักการของการทำงานกลุ่ม ในแบบร่วมมือซึ่งกันและกัน อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งครูสามารถนำแนวคิดนี้ไปประยุกต์ใช้ โดยอาจดัดกิจกรรมอื่นๆ ขึ้นเองตามความเหมาะสมกับสภาพของผู้เรียน ห้องเรียน และสาระการเรียนรู้

1.2.3 การเรียนรู้ที่มีความสุข

สำหรับแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่มีความสุข มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและนักการศึกษา กล่าวถึงไว้ ดังนี้

กรมสามัญศึกษา (2546 : 3 - 4) ได้กล่าวถึง แนวคิดของการจัดการเรียนรู้แบบมีความสุขในการเรียนไว้ 7 ประการ คือ

1. ผู้เรียน มีบทบาทรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตน ผู้เรียนเป็นผู้เรียนรู้ ครูมีบทบาทเป็นผู้สนับสนุนการเรียนรู้ และให้บริการด้านความรู้แก่ผู้เรียน ผู้เรียนจะรับผิดชอบ

ตั้งแต่เลือกและวางแผนสิ่งที่ตนจะเรียนหรือเข้าไปมีส่วนร่วมในการเลือก และเริ่มต้นการเรียนรู้ด้วยตนเอง ด้วยการศึกษาค้นคว้า รับผิดชอบการเรียน ตลอดจน ประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง

2. เนื้อหาวิชามีความสำคัญและมีความหมายต่อการเรียนรู้ การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ปัจจัยสำคัญที่ต้องนำมาพิจารณา ประกอบด้วย เนื้อหาวิชา ประสบการณ์เดิมและความต้องการของผู้เรียน การเรียนรู้ที่สำคัญและมีความหมาย จึงขึ้นอยู่กับสิ่งที่สอน (เนื้อหา) และวิธีการที่ใช้สอน (เทคนิคการสอน)

3. การเรียนรู้จะประสบผลสำเร็จ ถ้าหากผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้เรียนจะได้รับความสุขสนุกสนานจากการเรียน หากได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ได้ทำงานร่วมกับเพื่อนๆ ได้ค้นพบข้อคำถามและคำตอบใหม่ๆ สิ่งใหม่ๆ และประเด็นที่ท้าทายรวมทั้ง ความสามารถใหม่ๆ ที่เกิดขึ้น และการบรรลุผลสำเร็จของงานที่พวกเขาเริ่มด้วยตนเอง

4. สัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้เรียน การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีในกลุ่ม จะช่วยส่งเสริมความเจริญงอกงาม การพัฒนาความเป็นผู้ใหญ่ การปรับปรุงการทำงาน และการจัดการกับชีวิตของแต่ละบุคคล สัมพันธภาพที่เท่าเทียมกันระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันของผู้เรียน

5. ผู้เรียน ได้เห็นความสามารถของตนในหลายด้าน การจัดการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนมองเห็นความสามารถของตนในแง่มุมแตกต่างออกไป ผู้เรียนจะเกิดความมั่นใจในตนเอง และควบคุมตนเองได้มากขึ้น สามารถเป็นในสิ่งที่อยากเป็นได้ มีวุฒิภาวะสูงมากขึ้นปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตน ให้สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อม และมีส่วนร่วมับเหตุการณ์ต่างๆ มากขึ้น

6. ผู้เรียน ได้พัฒนาประสบการณ์การเรียนรู้หลายๆ ด้านพร้อมกันไป การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาผู้เรียนหลายๆ ด้านคุณลักษณะด้านความรู้ ความคิด การปฏิบัติ และด้านอารมณ์ความรู้สึก จะได้รับการพัฒนาไปพร้อมๆ กัน

7. ครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก และเป็นผู้ให้บริการความรู้ในการจัดการเรียนรู้แบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูจะต้องสามารถค้นพบความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียนเป็นแหล่งความรู้ที่ทรงคุณค่าของผู้เรียน และสามารถค้นคว้า จัดหาสื่อวัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสมกับผู้เรียน สิ่งที่สำคัญที่สุด คือ ครูจะต้องเต็มใจที่จะช่วยเหลือผู้เรียน เป็นกัลยาณมิตรของผู้เรียน

กิตติยวดี บุญเชื้อ และคณะ (2547 : 44) เสนอแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของการเรียนรู้อย่างมีความสุขว่า ควรประกอบด้วย

1. ผู้เรียนแต่ละคนได้รับการยอมรับว่า เป็นมนุษย์ที่มีหัวใจ และสมอง
2. ครูให้ความเมตตา จริงใจ และอ่อน โชนต่อผู้เรียนทุกคนอย่างทั่วถึง
3. ผู้เรียนเกิดความรักและความภาคภูมิใจในตนเอง รู้จักปรับตัวได้ทุกที่และทุกเวลา
4. ผู้เรียนแต่ละคน มีโอกาสเลือกเรียนตามความถนัดและความสนใจของตนเอง
5. บทเรียนสนุก แปลกใหม่ จูงใจให้ติดตาม และเร้าใจให้อยากค้นหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง
6. สิ่งที่เรียนรู้ สามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตจริง

จากการศึกษา เรื่อง การเรียนรู้อย่างมีความสุข สรุปว่า แนวคิดของทฤษฎีนี้ยึดหลักการ คือ การที่ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีต่อเมื่อมี โอกาสเลือกเรียนตามความถนัดและความสนใจของตนเอง และผู้เรียนเกิดความรักและความภาคภูมิใจในตนเอง มีความศรัทธา และเห็นคุณค่าของการเรียนรู้ รวมทั้ง การที่ผู้เรียน ได้เรียนรู้ตนเองและผู้อื่นรอบข้าง จะทำให้เขาสามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสม ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้อย่างมีความสุข และสนุกกับการเรียนรู้

1.2.4 การเรียนรู้ แบบ CIPP MODEL

ดร.ทิตินา แคมณี (2547 : 89) ได้เสนอหลักการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยผ่านกิจกรรมการเรียนรู้แบบ CIPP MODEL ว่าประกอบด้วย กิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดสิ่งต่างๆ ดังต่อไปนี้ คือ

1. การมีส่วนร่วมในการสร้างความรู้ เพราะการสร้างความรู้ นั้น ไม่ได้หมายความว่า จะต้องได้ความรู้ที่เป็นเรื่องใหม่ที่ไม่เคยรู้มาก่อน แต่ถ้าได้ถึงขนาดนั้น ก็นับว่าวิเศษสุด ตัวอย่างนี้มีมาแล้ว เช่น การที่มนุษย์รู้ว่า โลกมีลักษณะกลม ไม่แบนอย่างที่เคยเชื่อ หรือการรู้ว่า โรคต่างๆ เกิดจากเชื้อโรค ไม่ได้เกิดขึ้นเอง ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างความรู้ใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์อีกมากมาย ดังที่ได้ทราบกันคืออยู่แล้ว แต่อย่างไรก็ตาม การรู้เพิ่มเติมจากสิ่งเดิมที่รู้อยู่แล้ว ถือว่า เป็นการสร้างความรู้ได้ ตามหลักทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของ เพียเจต์ (Piaget) มนุษย์มีโครงสร้างทางสติปัญญาที่เรียกว่า schema ซึ่งสามารถจะออกงาน ได้ด้วยการเกิดปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมแล้วเกิดกระบวนการคิดขึ้นในสมอง มีการปรับแต่งประสบการณ์ใหม่

ให้เข้ากับประสบการณ์เดิม โดยวิธีการพอกขยาย (Assimilation) และวิธีการปรับให้เหมาะสม (Accommodation) ซึ่งอาจทำให้เกิดโครงสร้างใหม่ที่แตกต่างไปจากเดิม ทั้งสองกรณี ถือว่าเป็น การสร้างความรู้ได้

2. การมีโอกาสปฏิสัมพันธ์และเรียนรู้จากผู้อื่น หมายถึง นักเรียนจะมี กิจกรรมพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือความรู้กันภายในกลุ่มในห้องเรียน ในโรงเรียน หรือ ในชุมชนที่นักเรียนอยู่ เรียกว่า เป็นการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งนอกจากจะ ได้ความรู้แล้ว ยังมี โอกาสการเรียนรู้การอยู่ด้วยกันในสังคม หรือการปฏิสัมพันธ์ทางอารมณ์ คือ ได้มีโอกาสรับรู้ ความรู้สึกต่อสิ่งต่างๆ หรือมีอารมณ์ร่วมต่อเหตุการณ์ดังกล่าวได้ด้วยตนเอง

3. การได้มีการเคลื่อนไหวทางร่างกาย หมายถึง นักเรียน ได้มีโอกาส แสดงบทบาทในกิจกรรมการเรียนรู้ ได้เคลื่อนไหวร่างกาย จะส่งผลทำให้กระฉับกระเฉงตื่นตัว อยู่ตลอดเวลา ซึ่งในส่วนนี้ นักเรียนจะได้มีโอกาสได้มีส่วนร่วมทางร่างกาย

4. การได้เรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการ หมายถึง นักเรียน ได้มีโอกาสใช้ กระบวนการเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ เช่น การเรียนรู้ถึงความรู้สึกสมัครสมาน สามัคคี และ รักใคร่กัน จากการได้ลงมือทำกิจกรรมร่วมกัน โดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ หรือการได้รับความรู้จากเพื่อน ในส่วนนี้ นักเรียนจะได้มีส่วนร่วมทางสังคม และอารมณ์

5. การมีโอกาสได้นำความรู้ไปใช้ หมายถึง นักเรียน มีโอกาสได้นำ ความรู้ที่สร้างขึ้นเองไปใช้ประโยชน์ในสถานการณ์อื่นที่มีความคล้ายคลึงกันหรือเกี่ยวข้องกัน เป็นการ ได้ทดสอบความรู้ อันจะนำมาซึ่งความภาคภูมิใจ ความพอใจและเป็นแรงเสริม ทำให้ ออยากเรียนรู้ต่อไปอีก

จากการศึกษา เรื่อง การเรียนรู้ แบบ CIPP MODEL สรุปว่า การเรียนรู้ แบบ CIPP MODEL ประกอบด้วย กิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียน เกิดการมีส่วนร่วมในการสร้าง ความรู้ การมีโอกาสปฏิสัมพันธ์และเรียนรู้จากผู้อื่น การได้เคลื่อนไหวทางร่างกาย การได้เรียนรู้ เกี่ยวกับกระบวนการ และการที่ผู้เรียนมีโอกาสได้นำความรู้ไปใช้

2. แหล่งเรียนรู้

2.1 ความหมายของแหล่งเรียนรู้

สำหรับความหมายของแหล่งเรียนรู้ มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกล่าวถึง ทั้งที่สอดคล้อง และแตกต่างกันในรายละเอียด ดังนี้

ราชบัณฑิตยสถาน (2535 : 135) ให้คำจำกัดความคำว่า แหล่ง ว่าหากเป็นคำนาม จะหมายถึง ถิ่น ที่อยู่ บริเวณ ศูนย์รวม บ่อเกิด แห่งที่เรียน ถ้าเป็นคำกริยา หมายถึง ศึกษาเพื่อให้ เข้าใจ จำได้ ให้เกิดความรู้ ความเข้าใจหรือความชำนาญ

กรมสามัญศึกษา (2546 : 6 - 10) ให้ความหมาย แหล่งเรียนรู้ ว่าหมายถึง ถิ่นที่อยู่ บริเวณ บ่อเกิด ที่ หรือศูนย์รวมความรู้ที่ให้เข้าไปศึกษาหาความรู้ ความเข้าใจและความชำนาญ ซึ่งตามความหมายนี้ แหล่งเรียนรู้ จึงอาจเป็นได้ ทั้งสิ่งที่เป็นธรรมชาติ หรือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น และเป็นได้ทั้งบุคคล สิ่งมีชีวิต และสิ่งไม่มีชีวิต แหล่งข้อมูล ข่าวสาร สารสนเทศ แหล่งความรู้ ทางวิชาการ และประสบการณ์ ที่สนับสนุน ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใฝ่เรียน ใฝ่รู้ แสวงหาความรู้ และเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ตามอัธยาศัยอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง ซึ่งจะมีทั้งที่อยู่ในห้องเรียน ในโรงเรียน และนอกโรงเรียน

1. แหล่งเรียนรู้ในห้องเรียน มากกว่าร้อยละ 90 ของเวลาเรียน ผู้เรียนจะอยู่ใน ห้องเรียน จึงควรจัดแหล่งเรียนรู้ในห้องเรียนให้มากๆ กล่าวคือ แทนที่ครูจะเป็นแหล่งความรู้ แต่เพียงผู้เดียว ควรปรับเปลี่ยนเป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ โดยใช้สื่อ เทคนิค วิธีการ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้คิด ได้แสดงออก และได้ทำงานร่วมกัน ซึ่งครูอาจใช้สื่อการเรียนรู้ต่างๆ เช่น ชุดการสอน การจัดการเรียนการสอนแบบศูนย์การเรียน บทเรียนสำเร็จรูป การศึกษาทดลองฟัง พูด อ่าน เขียน ด้วยตัวเอง มีมุมศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง มุมฝึกปฏิบัติ มีป้ายความรู้ ป้ายนิเทศ และหากมีห้องหมวดวิชาที่ให้ผู้เรียนเข้าเรียนรู้ ก็สามารถ จัดเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สมบูรณ์ได้ โดยมีเนื้อหาสาระที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในแต่ละคาบเรียนนั้นๆ รวมทั้ง ความรู้เพื่อการรอบรู้ด้วย

2. แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน ภายในบริเวณ โรงเรียน มีแหล่งเรียนรู้อีกมากมาย เช่น บริเวณโรงเรียนที่ถูกจัดไว้อย่างเป็นทางการเป็นระเบียบ มีต้นไม้ สนามหญ้า มีอาคารต่างๆ มีป้ายบอก มีห้องสมุด ห้องพิพิธภัณฑน์ และสวนสมุนไพร เป็นต้น

3. แหล่งเรียนรู้ นอกโรงเรียน แหล่งเรียนรู้บริเวณรอบๆ โรงเรียน ภายในชุมชน และห่างไกลออกไป อาจเป็นต่างจังหวัด ก็มีแหล่งเรียนรู้มากมาย ที่สามารถให้นักเรียน ไปศึกษา

ค้นคว้าได้ในทุกสาขาวิชา ทั้งในด้านวิชาการ ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี อาชีพ พิพิธภัณฑสถานศึกษา และภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น

จากการศึกษา ความหมายของแหล่งเรียนรู้ ระบุว่า แหล่งเรียนรู้ หมายถึง สถานที่ หรือศูนย์รวมความรู้ ทั้งที่เป็นธรรมชาติหรือที่มนุษย์สร้างขึ้น และเป็นทั้งสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต เช่น บุคคล แหล่งข้อมูลสารสนเทศ แหล่งความรู้ทางวิชาการ ที่ส่งเสริม สนับสนุนให้บุคคล หรือผู้เรียน สามารถศึกษาหาความรู้ ความเข้าใจ และความชำนาญได้ด้วยตนเอง ตามอัธยาศัย อย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง ซึ่งแหล่งเรียนรู้มีทั้งที่อยู่ในห้องเรียน ในโรงเรียน และนอกโรงเรียน

2.2 แนวการจัดการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งเรียนรู้

ในปัจจุบัน การเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ โดยผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญนั้น เป็นที่ยอมรับกันอย่างแพร่หลาย และเชื่อมั่นว่า ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ ได้ดี ก็ต่อเมื่อผู้เรียนมีความรัก ความศรัทธา สนใจ ใคร่ที่จะเรียนรู้และเรียนรู้ในสถานการณ์ที่มีความสุข สนุกสนาน นอกจากนี้ การเรียนรู้ของผู้เรียนจะเกิดอย่างชัดเจนและมีความคงทนได้ ก็ต่อเมื่อผู้เรียนเป็นผู้ริเริ่มด้วยตนเอง เป็นผู้ค้นพบ หรือสร้างความรู้ด้วยตนเอง และมีส่วนร่วม ทั้งกายและใจ ในกระบวนการเรียนรู้นั้นๆ ด้วยการสัมผัส และสัมพันธ์กับของจริงและธรรมชาติ โดยการลงมือปฏิบัติจริง ดังนั้น ในการจัดการเรียนรู้ ครูมักจะมีข้อสงสัยหรือต้องการคำตอบว่า จัดการเรียนรู้ลักษณะอย่างไร จึงถือว่าเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอย่างแท้จริง จึงมีนักการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กล่าวถึง ความสัมพันธ์ของทฤษฎีการเรียนรู้ที่เน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญกับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ไว้ดังนี้

พิมพันธ์ เดชะคุปต์ (2542 : 41- 42) ได้กล่าวถึง ลักษณะหรือข้อบ่งชี้การเรียนรู้ของผู้เรียน จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ว่า ควรมีลักษณะสำคัญ ดังนี้ คือ

1. ผู้สอน จัดการเรียนการสอน โดยให้ผู้เรียนสร้างความรู้เอง (Construct)
2. ผู้สอน ใช้ทักษะกระบวนการ (Process) คือ กระบวนการคิด (Thinking Process) และกระบวนการกลุ่ม (Group Process) เพื่อให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง
3. ผู้สอน ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนอย่างแท้จริง (Participation) โดยลงมือคิด ปฏิบัติ สร้างความรู้ด้วยตนเอง รวมทั้ง ให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ทั้งสมาชิกภายในกลุ่ม และสมาชิกระหว่างกลุ่ม และปฏิสัมพันธ์กับครู
4. ผู้สอน สร้างบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้ ทั้งบรรยากาศทางกายภาพ และจิตใจ เพื่อให้ผู้เรียนเรียนอย่างมีความสุข (Happy learning)

5. ผู้สอน มีการวัดและประเมินผล ทั้งทักษะกระบวนการ และเนื้อหาสาระ ซึ่งเป็นการประเมินตามสภาพจริง (Authentic assessment)

6. ผู้สอน พัฒนาให้ผู้เรียน สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ได้ (Application)

7. ผู้สอน เปลี่ยนบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) กล่าวคือ เป็นผู้จัดประสบการณ์ รวมทั้ง สื่อการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนใช้เป็นแนวทางสร้างความรู้ ด้วยตนเอง โดยบทบาทผู้สอนที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก มีดังนี้ คือ เป็นผู้นำเสนอ (Presenter) เป็นผู้สังเกต (Observer) เป็นผู้ถามคำถาม (Question asker) เป็นผู้ให้การเสริมแรง (Rein forcer) เป็นผู้แนะนำ (Director) เป็นผู้ให้ข้อมูลย้อนกลับ (Reflector) เป็นผู้จัดบรรยากาศ (Atmosphere Organizer) เป็นผู้จัดระบบ (Organizer) เป็นผู้แนะแนว (Guide) และเป็นผู้ประเมิน (Evaluator)

ทั้งนี้ การจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ นั้น นับว่าเป็นวิธีการสำคัญวิธีหนึ่ง ของการจัดการเรียนรู้แบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งมีความแตกต่างกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นครู เป็นศูนย์กลาง ดังแสดง ได้ตามตารางที่ 1 ต่อไปนี้

ตารางที่ 1 การจัดการเรียนรู้แบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และแบบเน้นครูเป็นศูนย์กลาง

บทบาท	การเรียนรู้แบบเน้นครูเป็นศูนย์กลาง	การเรียนรู้แบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
ผู้เรียน	ผู้รับความรู้(Non - Active Constructor)	ผู้สร้างความรู้(Active Constructor)
ผู้สอน เนื้อเรื่อง	ครู (Teacher) เน้นทักษะ : การอ่าน การฟัง	ผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) เน้นทักษะการคิด และทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม
การประเมิน	วัดความจำ เน้นแบบทดสอบ	วัดกระบวนการค้นพบและผลงาน

จากตัวบ่งชี้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญดังกล่าว ครูสามารถนำไป เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ และนำไปใช้ตรวจสอบการจัดการเรียนรู้ได้ ด้วยตนเองอย่างมั่นใจ ตลอดจน สามารถประเมินผลการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ได้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2548 : 10) โดยศูนย์พัฒนาคุณภาพ การเรียนการสอน ได้พัฒนาตัวบ่งชี้ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งกำหนดตัวบ่งชี้ การเรียนของผู้เรียน 9 ข้อ และตัวบ่งชี้การสอนของครู 10 ข้อ สำหรับนำไปใช้ในการบูรณาการ การจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ นอกจากนี้ ยังสามารถจะนำไปตรวจสอบได้ว่า เมื่อใดก็ตาม

ที่เกิดการเรียนรู้หรือการสอนตามตัวบ่งชี้เหล่านี้ เมื่อนั้นถือว่า เกิดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งมีสาระสำคัญที่น่าสนใจ ดังนี้

ตัวบ่งชี้การเรียนรู้ของผู้เรียน

1. ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรง สัมพันธ์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
2. ผู้เรียนฝึกปฏิบัติจนค้นพบความถนัดและวิธีการของตนเอง
3. ผู้เรียนทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกลุ่ม
4. ผู้เรียนได้ฝึกคิดอย่างหลากหลาย สร้างสรรค์ มีจินตนาการ ตลอดจนได้แสดงออกอย่างชัดเจน และมีเหตุผล
5. ผู้เรียนได้รับการเสริมแรงให้ค้นหาคำตอบ แก้ปัญหา ทั้งด้วยตนเอง และร่วมมือกัน
6. ผู้เรียนได้ฝึกค้นคว้า รวบรวมข้อมูลและสร้างสรรค์ความรู้ด้วยตนเอง
7. ผู้เรียนได้เลือกทำกิจกรรมตามความสามารถ ความถนัด ความสนใจของตนเอง อย่างมีความสุข
8. ผู้เรียนฝึกตนเองให้มีวินัย และมีความรับผิดชอบในการทำงาน
9. ผู้เรียน ฝึกประเมิน ปรับปรุงตนเอง และยอมรับผู้อื่น ตลอดจน สนใจใฝ่หาความรู้อย่างต่อเนื่อง

ตัวบ่งชี้การสอนของครู

1. ครูเตรียมการสอนทั้งเนื้อหาและวิธีการ
2. ครูจัดสิ่งแวดล้อม บรรยากาศที่ปลูกเร้า จูงใจ และเสริมแรงให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้
3. ครูเอาใจใส่ผู้เรียนเป็นรายบุคคล และมีความเมตตาผู้เรียนอย่างทั่วถึง
4. ครูจัดกิจกรรมและสถานการณ์ เพื่อให้ผู้เรียนได้แสดงออก และคิดอย่างสร้างสรรค์
5. ครูส่งเสริมให้ผู้เรียน ฝึกคิด ฝึกทำ และฝึกปรับปรุงตนเอง
6. ครูส่งเสริมกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกลุ่ม พร้อมทั้งสังเกตส่วนดี และปรับปรุงส่วนด้อยของผู้เรียน
7. ครูใช้สื่อการสอนเพื่อฝึกการคิด การแก้ปัญหา และการค้นพบความรู้
8. ครูใช้แหล่งเรียนรู้หลากหลายและเชื่อมโยงประสบการณ์กับชีวิตจริง
9. ครูฝึกฝนกิริยามารยาทและวินัยตามวิถีวัฒนธรรมไทย

10. ครูสังเกตและประเมินพัฒนาการของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

จากการศึกษา เรื่อง แนวการจัดการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งเรียนรู้ สรุปได้ว่าการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้โดยการจัดกิจกรรมส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเองผ่านกระบวนการกลุ่มจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ อย่างหลากหลาย และสามารถนำมาใช้เชื่อมโยงเข้าประสบการณ์กับชีวิตจริง เป็นวิธีการหนึ่งของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นแนวคิดที่ได้รับการยอมรับกันอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน ดังนั้นทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน จึงควรให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนรู้ โดยการใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ รวมทั้ง มีการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทั้งแหล่งเรียนรู้ภายใน ภายนอกสถานศึกษาอย่างจริงจัง และเป็นรูปธรรม เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้อย่างแท้จริง

2.3 ยุทธศาสตร์การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา

การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ หมายถึง การปรับปรุง พัฒนาอาคารสถานที่หรือศูนย์รวมความรู้ ทั้งที่เป็นธรรมชาติหรือที่มนุษย์สร้างขึ้น ทั้งอยู่ในห้องเรียน ในโรงเรียน และนอกโรงเรียน ทั้งที่เป็นสิ่งมีชีวิตและสิ่ง ไม่มีชีวิต เช่น บุคคล แหล่งข้อมูลสารสนเทศ ที่ช่วยส่งเสริม สนับสนุนให้บุคคลหรือผู้เรียน สามารถเข้าไปศึกษาหาความรู้ ความเข้าใจ และความชำนาญได้ด้วยตนเอง ตามอรรถาธิบายอย่างกว้างขวาง และมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ได้แก่ การสำรวจแหล่งเรียนรู้เพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ทั้งภายในสถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น ในเขตพื้นที่การศึกษา และเขตพื้นที่การศึกษาใกล้เคียง การจัดทำเอกสารเพื่อเผยแพร่แหล่งเรียนรู้แก่ครูผู้สอน สถานศึกษาอื่น บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษาที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียง การจัดตั้งและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การพัฒนาให้เกิดการเรียนรู้โดยประสานความร่วมมือกับสถานศึกษา บุคคล องค์กร ครอบครัว หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา ในการจัดตั้ง ส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่ใช้ร่วมกัน ส่งเสริม สนับสนุนให้ครูได้ใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษาในการจัดการเรียนรู้ โดยครอบคลุมถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2548 : 2)

สำหรับยุทธศาสตร์การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา มีแนวทางดำเนินการ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2549 : 6) ดังนี้

2.3.1 ข้อมูลพื้นฐานเพื่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา

ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ สถานศึกษาจำเป็นต้องศึกษา รวบรวมและวิเคราะห์ ข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็น เพื่อจัดสร้างหรือปรับปรุง พัฒนาแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาให้เหมาะสม ในประเด็นต่างๆ ดังนี้

1. แนวโน้มการพัฒนา เช่น ข้อมูลสถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคม ภูมิศาสตร์ ประชากร ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม ศาสนา การเมืองการปกครองทั้งในระดับท้องถิ่นที่สัมพันธ์ กับระดับชาติที่เอื้อต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้
2. ความต้องการของผู้ปกครอง ชุมชน เช่น ความต้องการบริการของโรงเรียน ที่ให้ต่อชุมชนในด้านต่างๆ ในการร่วมพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในและนอกสถานศึกษา
3. แนวทางการจัดการศึกษาของรัฐ เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน นโยบายกระทรวงศึกษาธิการ ที่อ้างอิงถึงการกำหนดให้มีการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา
4. ศักยภาพของสถานศึกษา ในด้านความพร้อมของทรัพยากรและข้อจำกัด ด้านสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา รวมทั้ง โอกาสและอุปสรรคจากสภาพแวดล้อมนอก ที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา

จากการศึกษา เรื่อง ข้อมูลพื้นฐานเพื่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา สรุปได้ว่า สถานศึกษา จำเป็นจะต้องทำการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ในส่วนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ความต้องการ จำเป็นเกี่ยวกับแนวโน้มในการพัฒนา ความต้องการของผู้ปกครองและชุมชน แนวทางการจัดการศึกษาของรัฐ ศักยภาพของสถานศึกษาด้านความพร้อมของทรัพยากร โอกาส อุปสรรคและข้อจำกัด ด้านสภาพแวดล้อม ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ที่มีผลกระทบต่อ การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา

2.3.2 ยุทธศาสตร์การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 7 - 12) ได้ตระหนักถึงความสำคัญและกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาไว้ เพื่อให้สถานศึกษา ทุกแห่ง นำมาดำเนินการให้ปรากฏผลเป็นรูปธรรม ประกอบด้วย 5 ยุทธศาสตร์ ดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาบุคลากรเพื่อส่งเสริมการจัดและใช้แหล่งเรียนรู้ ซึ่งบุคลากรประกอบด้วย ผู้บริหาร คณะครู นักเรียน เจ้าหน้าที่ ผู้ปกครอง และกรรมการสถานศึกษา เป็นต้น โดยมีวิธีดำเนินการพัฒนาบุคลากรเพื่อส่งเสริมการจัดและใช้แหล่งเรียนรู้ ได้แก่ การจัดประชุมสัมมนา เพื่อให้ความรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน การจัดทัศนศึกษา ศึกษานอกสถานที่จากแหล่งการเรียนรู้อื่นๆ นอกสถานศึกษา การส่งเสริมให้ร่วมกิจกรรมกับหน่วยงาน องค์กรของรัฐ หรือเอกชนที่จัด โครงการ กิจกรรมเพื่อให้ความรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ต่างๆ การจัดศูนย์วิทยากรรวบรวมความรู้ไว้ให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าเอง การจัดการประกวดการจัดแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาตามความสนใจและความต้องการจำเป็นเพื่อเสริมหลักสูตรปกติ การจัดนิเทศภายในเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ การประเมินและติดตามผลการพัฒนาบุคลากรในด้าน การจัดและใช้แหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา โดยมีสาระ เช่น มีข่าวสารข้อมูลที่ทันสมัยเป็นปัจจุบัน จิตสำนึกในการส่งเสริมการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ วิธีสร้างและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้วยตนเอง กิจกรรมที่ควรจัดในแหล่งเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการประเมินผลการจัดและใช้แหล่งเรียนรู้

2. การพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศประกอบด้วย วัสดุ อุปกรณ์ สื่อการสอน คอมพิวเตอร์ และอินเทอร์เน็ต เป็นต้น ซึ่งวิธีดำเนินการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ได้แก่ การจัดระบบข่าวสารข้อมูลให้ทันสมัยและเป็นปัจจุบัน การบำรุงรักษา พัฒนาวัสดุอุปกรณ์ทุกชนิดให้อยู่ในสภาพดีใช้งานได้เสมอ การสร้างสื่อการเรียนรู้ในรูปแบบการวิจัยและพัฒนา การพัฒนา โปรแกรมคอมพิวเตอร์ให้ยกระดับ ทันสมัยตลอดเวลา การส่งเสริมการเรียนรู้โดยการสืบค้นสารสนเทศทางอินเทอร์เน็ตอย่างกว้างขวาง การส่งเสริมการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม การประเมินและสรุปผลการดำเนินงานพัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยมีสาระ เช่น ข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัย จัดโดยคำนึงถึงวุฒิภาวะของผู้เรียน ตรงตามความสนใจ ความต้องการจำเป็นของผู้ใช้ และแปลกใหม่ ท้าทาย ชวนให้ติดตาม และคิด ค้นคว้า สร้างสรรค์เอง

3. การพัฒนาอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม โดยอาคารสถานที่ และสภาพแวดล้อม เช่น อุทยานการศึกษา พิพิธภัณฑ์ ห้องเรียน ห้องประกอบต่างๆ ศูนย์วิทยากร แหล่งธรรมชาติในสถานศึกษา ห้องสมุด โรงเรียน ห้องสมุดหมวดวิชา ห้องเรียนธรรมชาติ ห้องเรียนวัฒนธรรม และห้องเรียนพุทธศาสนา เป็นต้น ซึ่งวิธีดำเนินการพัฒนาอาคารสถานที่ และสภาพแวดล้อม ได้แก่ การกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้สอดคล้องกับนโยบายของกรม และหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและสาระการเรียนรู้ การสำรวจสภาพความพร้อม

ด้านศักยภาพของสถานศึกษา การระดมสรรพกำลังด้านทรัพยากรภายในสถานศึกษาและชุมชน เพื่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การออกแบบการบริหารจัดการและการจัดกิจกรรมในแหล่งเรียนรู้ การจัดบริการแหล่งเรียนรู้เพื่อการศึกษาโดยจัดกิจกรรมรูปแบบที่หลากหลาย และการกำหนด รูปแบบการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อประเมินผลการจัดแหล่งเรียนรู้ รวมทั้ง การสรุป ประเมินผล แหล่งเรียนรู้เพื่อวางแผนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้อื่นๆ ต่อไป

4. การพัฒนากิจกรรมที่ส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ โดยลักษณะ โครงการ หรือกิจกรรมที่ส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ เช่น การศึกษาค้นคว้าข้อมูลและสารสนเทศ การจัดทำ โครงการ การประดิษฐ์ การผลิตสิ่งของ การพัฒนาและอนุรักษ์ การแสดงละคร บทบาทสมมติ การสร้างสถานการณ์จำลอง การฝึกทักษะปฏิบัติ การฝึกกระบวนการทำงานร่วมกัน การฝึกให้ เกิดค่านิยมและจิตสำนึก การฝึกทักษะอาชีพ และการฝึกพัฒนาบุคลิกภาพ เป็นต้น ซึ่งการพัฒนา กิจกรรมที่ส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ ได้แก่ การวิเคราะห์พฤติกรรมและคุณลักษณะที่ต้องการ ให้เกิดในผู้เรียนตามสาระการเรียนรู้ การกำหนดสถานการณ์ในการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้อง กับสภาพของแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ในสถานศึกษาร่วมกับผู้เรียน การออกแบบกิจกรรมที่ให้ผู้เรียน ปฏิบัติจริงด้วยตนเอง โดยใช้แหล่งเรียนรู้ การส่งเสริมและกระตุ้นให้ผู้เรียน ได้แสวงหาและร่วม กิจกรรมในแหล่งเรียนรู้อื่นๆ ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ตามความสนใจ เพื่อสรุปเป็น ข้อความรู้ ที่นำไปใช้ในชีวิตจริง การให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมประเมินตนเองในการศึกษาจาก แหล่งเรียนรู้โดยเน้นการประเมินตามสภาพจริง ให้สามารถสรุปเป็นความก้าวหน้าและผลสำเร็จ ของตนเองได้ การให้นักเรียนได้นำเสนอผลงานที่เป็นผลที่ได้มาจากการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ เพื่อการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน และการพัฒนากิจกรรมต่างๆ ที่ส่งเสริมการใช้ แหล่งเรียนรู้

จากการศึกษา ยุทธศาสตร์การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา สรุปได้ว่า สถานศึกษามีแนวการดำเนินงานพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ตามยุทธศาสตร์ รวม 4 ด้าน ประกอบด้วย

1. ด้านการพัฒนาบุคลากรเพื่อส่งเสริมการจัดและใช้แหล่งเรียนรู้ หมายถึง การจัดประชุม สัมมนาครู เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ประสิทธิภาพในการจัดและใช้แหล่งเรียนรู้ อย่างสม่ำเสมอ การนำบุคลากรเข้าศึกษา ดูงานจากแหล่งเรียนรู้นอกสถานศึกษาอย่างหลากหลาย การส่งเสริมให้ร่วมกิจกรรมกับหน่วยงานของรัฐ เอกชน ที่จัดกิจกรรมให้ความรู้ในแหล่งเรียนรู้ ต่างๆ อย่างต่อเนื่อง การจัดศูนย์วิทยากรเพื่อรวบรวมความรู้เกี่ยวกับการจัดแหล่งเรียนรู้ให้ครู ได้ศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง การจัดประกวดการจัดแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาตามความเหมาะสม

การจัดการนิเทศภายในเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ และการติดตาม ประเมินผลการพัฒนาบุคลากรด้านการจัดและใช้แหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา

2. ด้านการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ หมายถึง การจัดระบบ ข้อมูลและสารสนเทศให้ทันสมัยเป็นปัจจุบัน การบำรุง รักษาและการพัฒนาวัสดุอุปกรณ์ให้อยู่ ในสภาพพร้อมใช้งาน การสร้างสื่อการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัยเพื่อการพัฒนา การพัฒนา โปรแกรมคอมพิวเตอร์ให้ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา การส่งเสริมการเรียนรู้ โดยการสืบค้นผ่านทาง อินเทอร์เน็ต การส่งเสริมการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม และการประเมินและสรุปผล การดำเนินงานพัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

3. ด้านการพัฒนาอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม หมายถึง การกำหนด เป้าหมายการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้สอดคล้องกับนโยบายของกรม หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสาระการเรียนรู้ การสำรวจความพร้อมด้านศักยภาพของสถานศึกษา การระดมสรรพกำลัง ด้านทรัพยากรทั้งภายในสถานศึกษาและชุมชนเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การออกแบบการบริหาร จัดการ และการจัดกิจกรรมในแหล่งเรียนรู้ การจัดให้บริการแหล่งเรียนรู้เพื่อการศึกษา โดยจัด กิจกรรมในรูปแบบต่างๆ ที่หลากหลาย การกำหนดรูปแบบการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อประเมินผล การจัดแหล่งเรียนรู้ และการสรุปผลการประเมินแหล่งเรียนรู้เพื่อวางแผนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ อื่นๆ ต่อไป

4. ด้านการพัฒนากิจกรรมที่ส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ หมายถึง การวิเคราะห์พฤติกรรม หรือคุณลักษณะที่ต้องการให้เกิดขึ้นในผู้เรียนตามเนื้อหาสาระการเรียนรู้ การกำหนดสถานการณ์ในการจัดการเรียนรู้ ให้สอดคล้องกับสภาพแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา ร่วมกับผู้เรียน การออกแบบกิจกรรมที่ให้ผู้เรียน ได้ลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเอง โดยใช้แหล่งเรียนรู้ การส่งเสริม กระตุ้นให้ผู้เรียนแสวงหาและร่วมกิจกรรมในแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ทั้งภายใน ภายนอก สถานศึกษา ตามความสนใจและสามารถสรุปเป็นข้อความรู้ที่นำไปใช้ในชีวิตจริง การให้นักเรียน มีส่วนร่วมในการประเมินตนเองในการศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ โดยเน้นการประเมินตามสภาพจริง ให้สามารถสรุปเป็นความก้าวหน้า และผลสำเร็จของตนเองได้ การให้นักเรียนนำเสนอผลงาน ที่เป็นผลจากการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน การมีส่วนร่วม ประเมินผลแหล่งเรียนรู้ของผู้เรียน รวมทั้ง การพัฒนากิจกรรมต่างๆ ที่ส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้

3. บริบทการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หนองคาย เขต 1

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคายเขต 1 หมายถึง หน่วยการบริหารจัดการศึกษาที่เกิดขึ้นตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ซึ่งรองรับการกระจายอำนาจ ด้านการบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป โดยในพื้นที่จังหวัดหนองคาย ได้แบ่งเขตพื้นที่การศึกษาเป็น 3 เขต สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 มีสถานศึกษาในสังกัด ที่ตั้งกระจายอยู่ในพื้นที่ของ 6 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองหนองคาย อำเภอท่าบ่อ อำเภอศรีเชียงใหม่ อำเภอสังคมกั้งอำเภอสระใคร และกิ่งอำเภอโพธิ์ตาก มีจำนวนสถานศึกษาในสังกัด 179 แห่ง และจากจำนวนดังกล่าวนี้ สามารถแบ่งขนาดสถานศึกษาตามจำนวนนักเรียน (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 2) ออกเป็น 2 ขนาด ได้แก่ สถานศึกษาขนาดเล็กที่มีจำนวนนักเรียนต่ำกว่า 300 คน จำนวน 129 แห่ง และสถานศึกษาขนาดใหญ่ ที่มีจำนวนนักเรียนเกินกว่า 300 คนขึ้นไป จำนวน 50 แห่ง จากจำนวนสถานศึกษาดังกล่าวมีบุคลากรในสถานศึกษา จำแนกรายอำเภอตามขนาดสถานศึกษาและตำแหน่งของบุคลากร (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1. 2550 ก : 24) ดังตารางที่ 2 ต่อไปนี้

ตารางที่ 2 จำนวนบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1
จำแนกรายอำเภอ ขนาดสถานศึกษาและตำแหน่งของบุคลากรในสถานศึกษา

อำเภอ	จำนวนสถานศึกษา		จำนวนบุคลากร (คน)		
	จำแนกตามขนาด (แห่ง)		ผู้บริหาร	ครู	รวม
เมืองหนองคาย	เล็ก	47	47	451	499
	ใหญ่	16	16	504	520
	รวม	63	63	955	1,018
ท่าบ่อ	เล็ก	23	23	223	246
	ใหญ่	16	16	413	429
	รวม	39	39	636	675
ศรีเชียงใหม่	เล็ก	20	20	147	167
	ใหญ่	6	6	105	111
	รวม	26	26	252	278
สังคม	เล็ก	19	19	112	131
	ใหญ่	4	4	46	50
	รวม	23	23	158	181
สระใคร	เล็ก	13	13	104	117
	ใหญ่	5	5	112	117
	รวม	18	18	216	234
โพธิ์ตาก	เล็ก	7	7	45	52
	ใหญ่	3	3	57	60
	รวม	10	10	102	112
รวมทั้งสิ้น		179	179	2,319	2,498

(ที่มา : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1. 2550 ก : 24)

ในการบริหารงานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 ประกอบด้วย การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไปนั้น การบริหารวิชาการถือว่ามีความสำคัญที่สุดและเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียน อันเป็นผลผลิตหลักของการจัดการศึกษาของสถานศึกษา และการบริหารวิชาการนั้น สถานศึกษาทุกแห่งต้องปฏิบัติตามข้อบ่งชี้ที่ได้รับมอบหมายจากกระทรวงศึกษาธิการรวม 12 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผลประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียน การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การนิเทศการศึกษา การแนะแนวการศึกษา การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน การส่งเสริมความรู้ในด้านวิชาการแก่ชุมชน การประสานความร่วมมือพัฒนางานวิชาการกับสถานศึกษาอื่น และการส่งเสริม สนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา ทั้งนี้ ในปีการศึกษาที่ผ่านมา สถานศึกษาในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 มีผลการดำเนินงานที่บ่งชี้ถึงประสิทธิภาพในการบริหารวิชาการในระดับยังไม่เป็นที่น่าพอใจ เช่น ผลจากการประเมินคุณภาพในปีการศึกษา 2549 ซึ่งมีลักษณะเป็นการประเมินคุณภาพภายใน เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา พบว่า สถานศึกษาในสังกัด มีมาตรฐานด้านการบริหารจัดการ มาตรฐานด้านการเรียนการสอน และมาตรฐานด้านคุณภาพนักเรียน ระดับคุณภาพเฉลี่ยร้อยละ 67 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1. 2550 ก : 3) และรายงานผลการประเมินคุณภาพ การศึกษาระดับชาติ ประจำปีการศึกษา 2549 ของจังหวัดหนองคาย พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคายเขต 1 มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานทุกระดับชั้น เช่น ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 วิชาภาษาไทย มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 43.26 วิชาคณิตศาสตร์ คะแนนเฉลี่ย ร้อยละ 38.74 วิชาวิทยาศาสตร์ คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 38.54 และวิชาภาษาอังกฤษ คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 37.22 เท่านั้น (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1. 2550 ข : 13) ทั้งนี้ สาเหตุที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคายเขต 1 อาจประกอบด้วยหลายปัจจัย แต่การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ อาจเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่ง เพราะว่า จากการศึกษาผลการสังเคราะห์รายงาน การพัฒนาคุณภาพการศึกษา ประจำปีการศึกษา 2549 ของสถานศึกษาในสังกัด พบว่า ในมาตรฐานที่ 12 ที่ได้กำหนดให้สถานศึกษาต้องมีการจัดสภาพแวดล้อมและการบริการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติ เค็มศักยภาพ โดยเกณฑ์การพิจารณา ข้อ 12.1.5 สถานศึกษามีการจัดและใช้แหล่งเรียนรู้ ทั้งในและนอกสถานศึกษา มีสถานศึกษาที่มีผลการประเมิน อยู่ในระดับดีมาก 37 แห่ง

คิดเป็นร้อยละ 20.67 ระดับดี 72 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 40.23 นอกนั้น อยู่ในระดับพอใช้และปรับปรุง และข้อ 12.2.6 สถานศึกษามีการนำแหล่งการเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียน การสอนนั้น มีสถานศึกษาที่มีผลการประเมิน อยู่ในระดับดีมาก เพียง 35 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 19.56 ระดับดี 59 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 32.96 นอกนั้น อยู่ในระดับพอใช้และปรับปรุง (สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาหนองคาย เขต 1. 2550 ก : 11) นอกจากนี้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 ไม่มีแผนดำเนินงานและนโยบายในการส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา ในสังกัดอย่างจริงจัง เป็นรูปธรรม รวมทั้ง ไม่มีการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของ สถานศึกษาในสังกัด ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ จากข้อสนเทศดังกล่าวบ่งชี้ว่า สถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 ส่วนใหญ่ จำเป็นต้องเร่งรัดพัฒนาคุณภาพการจั ดการศึกษา รวมทั้ง การพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้โดยพัฒนาและใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย และมีคุณภาพ

จากการศึกษา บริบทการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาหนองคาย เขต 1 สรุปได้ว่า ปัจจุบัน สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หนองคาย เขต 1 จำนวน 179 แห่งนั้น ส่วนใหญ่ มีความจำเป็นอย่างยิ่ง ที่ต้องเร่งพัฒนาคุณภาพ การบริหารจัดการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การพัฒนาคุณภาพด้านการบริหารวิชาการ ซึ่งเป็น ภารกิจหลักและส่งผลกระทบต่อคุณภาพของผู้เรียน โดยตรง แต่ปัจจุบันยังขาดข้อมูลสำคัญที่จะนำไปใช้ ในการพัฒนาคุณภาพดังกล่าว รวมทั้ง ข้อมูลเกี่ยวข้องกับสภาพการดำเนินงานพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคายเขต 1 ตามกรอบยุทธศาสตร์ 4 ด้าน ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 งานวิจัยในประเทศ

ประเสริฐ ศรีอุทธา (2545 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษา เรื่อง สภาพการจัดกิจกรรม สิ่งแวดล้อมศึกษา ใน โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษา พบว่า สภาพการจัดกิจกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษามีการปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก 3 ด้าน ตามลำดับ คือ ด้านสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรในสถานศึกษา ด้านกิจกรรมรณรงค์และรักษา สิ่งแวดล้อม และด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา ส่วนปัญหาและอุปสรรค ในการจัดกิจกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ ดังนี้ คือ ด้านการร่วมมือ

ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา และด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา

ประกอบ ภูฎโพธิ์ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง สภาพและปัญหาของการบริหารงานวิชาการ เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพของการบริหารงานวิชาการเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง
2. ปัญหาการบริหารงานวิชาการเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง
3. ทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ที่มีต่อสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
4. สภาพการบริหารงานวิชาการเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในโรงเรียนขนาดเล็ก และขนาดใหญ่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
5. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ ที่ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ส่วนใหญ่ มีทัศนะสอดคล้องกัน คือ ครูต้องรับผิดชอบงานหลายด้านจึงทำให้มีเวลาสอนน้อย จึงควรจัดอัตรากำลังให้ครบและเหมาะสม เพื่อให้ครูมีเวลาสอนอย่างเต็มที่ ตลอดจน โรงเรียนขาดงบประมาณ ขาดสื่อการเรียนการสอน ขาดวัสดุ อุปกรณ์ที่ทันสมัยและเพียงพอ

เจริญชัย งามไว (2546 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง การจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า

1. การจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวม และรายด้านทุกด้าน คือ ด้านกายภาพ ด้านวิชาการ และด้านการบริหารการจัดการ ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียน และครู - อาจารย์ มีการปฏิบัติ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ยกเว้น นักเรียน ที่มีความคิดเห็นว่า โดยภาพรวม มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับปานกลาง
2. การจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดขอนแก่น มีผลกระทบต่อครู - อาจารย์ และนักเรียนในทางบวก โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก

3. ปัญหาการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดขอนแก่น มีปัญหา ทั้งโดยภาพรวมและรายด้านทุกด้าน อยู่ในระดับปานกลาง

4. ผู้บริหาร โรงเรียน ครู - อาจารย์ และนักเรียน มีความพึงพอใจในการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้าน อยู่ในระดับมาก

ผลอง จันทร์ฉอย (2546 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาสภาพการพัฒนาและปรับปรุงแหล่งเรียนรู้ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการพัฒนาและปรับปรุงแหล่งเรียนรู้ของ โรงเรียน โดยรวม และทุกด้าน อยู่ในระดับปานกลาง

2. ผู้บริหาร ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษา มีส่วนร่วมในการพัฒนาและปรับปรุงแหล่งเรียนรู้ อยู่ในระดับปานกลาง

3. การจัดกิจกรรมรณรงค์และรักษาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดนนทบุรี ยังมีปัญหาที่ต้องแก้ไข โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ การจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนการบริหารงานอาคารสถานที่ และการพัฒนาศูนย์การเรียนการสอนของหมวดวิชา ดังนั้น ผู้บริหาร โรงเรียนและผู้เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมดังกล่าว ควรพิจารณาหาทางแก้ไขปรับปรุง โดยแสวงหาความร่วมมือ และขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องและชุมชน เพื่อให้การดำเนินงานดังกล่าวมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ทรัพย์ พิลางาม (2548 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาการบริหารงานห้องสมุดของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัญหาการบริหารงานห้องสมุดโรงเรียน โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้าน มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับด้านที่มีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านงานบริหาร ด้านงานบริการ และด้านงานเทคนิค ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบระดับปัญหาการบริหารงานห้องสมุด โรงเรียน จำแนกตามขนาดโรงเรียน ระหว่างโรงเรียนขนาดเล็กกับโรงเรียนขนาดใหญ่ พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งโดยรวมและรายด้านทุกด้าน

3. ผลการเปรียบเทียบระดับปัญหาการบริหารงานห้องสมุด โรงเรียน จำแนกตามสถานภาพ ระหว่างผู้บริหาร โรงเรียน กับครูบรรณารักษ์ พบว่า โดยรวม แตกต่างกันอย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 2 ด้าน คือ ด้านงานบริหาร และด้านงานเทคนิค

4. ข้อเสนอแนะ แนวทางแก้ไขปัญหาการบริหารงานห้องสมุดโรงเรียน ได้แก่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดสรรงบประมาณ สำหรับใช้บริหารงานห้องสมุดโรงเรียนเพื่อจัดหาวัสดุสารนิเทศที่จำเป็นต้องใช้ ปรับปรุงอาคารห้องสมุดให้ได้มาตรฐานและเป็นเอกเทศ จัดที่นั่งสำหรับผู้รับบริการให้เพียงพอ จัดหาอุปกรณ์เครื่องมือที่ใช้สำหรับซ่อมแซมหนังสือ นอกจากนี้ควรจัดอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ด้านบรรณารักษ์แก่ครูผู้รับผิดชอบ จัดให้มีเจ้าหน้าที่บรรณารักษ์โดยตรงมาปฏิบัติงาน จัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน สร้างความตระหนักและส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารงานห้องสมุดโรงเรียน รวมทั้ง การเสริมสร้างวินัยให้แก่ผู้รับบริการ

ประณมพร เพ็ชรโปรี (2548 : บทคัดย่อ) ศึกษา การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 ผลการศึกษา พบว่า

1. สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 มีระดับการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมและรายด้าน 3 ด้านอยู่ในระดับปานกลาง และอยู่ในระดับมาก 1 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการบริหารทั่วไป การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ และด้านการบริหารงานบุคคล ตามลำดับ

2. มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างขนาดสถานศึกษาและตำแหน่ง ต่อระดับการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 ทั้งโดยรวมและเป็นรายด้าน 3 ด้าน คือ ด้านการบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ และด้านการบริหารทั่วไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

โยภา ศรีงาม (2548 : บทคัดย่อ) ทำการศึกษา เรื่อง ปัญหาการทำวิจัยในชั้นเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 ผลการศึกษาพบว่า

1. สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 มีปัญหาการทำวิจัยในชั้นเรียน โดยรวม และรายด้าน 3 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง และอยู่ในระดับมาก 2 ด้าน เรียงลำดับด้านที่มีปัญหาจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการพัฒนาวิธีการหรือนวัตกรรม ด้านการนำวิธีการหรือนวัตกรรมไปใช้ ด้านการสรุปผล ด้านการกำหนดวิธีการในการแก้ปัญหา และด้านการสำรวจและวิเคราะห์ปัญหา ตามลำดับ

2. มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างขนาดสถานศึกษาและตำแหน่งต่อปัญหาการทำวิจัยในชั้นเรียน ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 ทั้งโดยรวม

และรายด้าน 3 ด้าน คือ ด้านการสำรวจและวิเคราะห์ปัญหา ด้านการกำหนดวิธีการในการแก้ปัญหา และด้านการพัฒนาวิธีการหรือนวัตกรรม

ศิริพร ตรีชาวัญญู (2549 : บทคัดย่อ) ศึกษา ความคิดเห็นของครูผู้สอนต่อปัญหา การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามองคาย เขต 1 และผลการศึกษา พบว่า ความคิดเห็นของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามองคาย เขต 1 ต่อปัญหาการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ใน โรงเรียนมัธยมศึกษา โดยรวม อยู่ในระดับ ปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.40 และเมื่อพิจารณาแต่ละยุทธศาสตร์ พบว่า ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนา แหล่งเรียนรู้ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ มีปัญหา อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.70 ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ด้านการพัฒนานุเคราะห์เพื่อส่งเสริมการจัดและการใช้แหล่งการเรียนรู้ มีปัญหา อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.23 ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ด้านอาคาร สถานที่และสภาพแวดล้อม มีปัญหา อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.47 และยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ด้านการพัฒนากิจกรรมที่ส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ใน โรงเรียน มีปัญหา อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.32

4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

วิเบอร์ตัน (Wiberton, 2003 : บทคัดย่อ ; อ้างอิงใน ศิริพร ตรีชาวัญญู, 2549 : 32) ได้ทำการศึกษา สภาพการจัดห้องสมุดของสถาบันคันทันวู้ดส์ (Dunwoody) ผลการศึกษาพบว่า สถาบัน มีสภาพการจัดห้องสมุด ดังนี้ คือ ในอดีตขาดงบประมาณ และไม่มีการบำรุงรักษา ต่อมา ได้รับงบประมาณเพิ่มขึ้น มีการจัดแหล่งเรียนรู้ และบริการห้องสมุดเต็มเวลา และมีการวางแผน เพื่อรองรับการให้บริการห้องสมุดในอนาคตอย่างเต็มรูปแบบ

ทีเซ็ง (Tzeng, 2004 : บทคัดย่อ) ทำการวิจัย การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับ ผู้ใช้ห้องสมุดเป็นแหล่งเรียนรู้ ต่อมาตรฐานของบุคลากรห้องสมุด ใน โรงเรียนประถมศึกษาของ ประเทศไต้หวัน ผลการศึกษาวิจัย พบว่า ครูผู้สอนใน โรงเรียนประถมศึกษา ของประเทศไต้หวัน มีความเห็นว่า ปัญหาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับงานบริการห้องสมุด คือ ความรับผิดชอบในการทำงาน ห้องสมุด โดยบรรณารักษ์ ควรจะมีความรู้ ความสามารถเพียงพอที่จะจัดห้องสมุดบริการแก่ผู้ใช้ นอกจากนี้ ควรจะมีความสามารถด้านการสอนการใช้ห้องสมุดด้วย ความคิดเห็น โดยส่วนใหญ่ เห็นว่า ห้องสมุดและบรรณารักษ์เป็นองค์ประกอบที่สำคัญต่อการ ใช้ห้องสมุดเป็นแหล่งเรียนรู้ บรรณารักษ์ จะต้องสร้างทักษะการใช้ห้องสมุดให้แก่นักเรียน เพื่อให้ นักเรียนมีทักษะการศึกษา ค้นคว้าด้วยตนเอง

อัยรา (Ayala, 2004 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา เรื่อง บริการห้องสมุดที่จัดให้แก่แก่นักเรียน โปรแกรมสองภาษาใน โรงเรียนมัธยมศึกษาในมลรัฐเท็กซัส ประเทศสหรัฐอเมริกา โดยการศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ และผู้วิจัย ได้ส่งแบบสอบถามไปยังบรรณารักษ์ ที่สังกัดสำนักงาน การศึกษาของรัฐเท็กซัส เขต 1 และเขต 2 ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ประชากรของโรงเรียนที่ศึกษา จำนวนของทรัพยากรห้องสมุด งบประมาณ การจัดห้องสมุด กิจกรรมห้องสมุด และความคิดเห็น ของบรรณารักษ์ต่อการจัดการศึกษาของ โรงเรียน โปรแกรมสองภาษา ผลการวิจัย ด้านจำนวน นักเรียน พบว่า อัตราส่วนของนักเรียน โปรแกรมสองภาษาในเขตการศึกษา 1 มีจำนวนนักเรียน มากกว่าเขตการศึกษา 2 ด้านความทันสมัยของทรัพยากรของห้องสมุด พบว่า ทั้ง 2 เขตการศึกษา มีทรัพยากรห้องสมุดที่ตีพิมพ์เป็นภาษาสเปนและมีเนื้อหาล้ำสมัย และพบว่า ทั้ง 2 เขตการศึกษา มีปัญหาด้านงบประมาณและคุณภาพของทรัพยากรห้องสมุดที่เป็นภาษาสเปน รวมถึง ปัญหาด้าน การขาดความร่วมมือ ระหว่างบรรณารักษ์และครูใน โรงเรียน ส่วนด้านทัศนคติของบรรณารักษ์ ต่อการจัดการศึกษา โปรแกรมสองภาษา พบว่า บรรณารักษ์ส่วนใหญ่ให้การสนับสนุนการจัด การศึกษาในระบบนี้อย่างเต็มที่

กรีน (Greene, 2005 : บทคัดย่อ ; อ้างอิงใน ศิริพร ตรีวาทัญญู, 2549 : 32) ศึกษาวิจัย การวิเคราะห์คุณภาพการเสริมการเรียนรู้โดยใช้ทรัพยากรการเรียนรู้ ช่วยสอนเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ในขณะที่ทำการวิเคราะห์เครื่องมือในคอมพิวเตอร์ 18 สถาบัน และผลการวิจัยพบว่า อินเทอร์เน็ต จะช่วยให้นักศึกษาค้นพบขั้นตอนในการสืบค้นข้อมูล โดยจะเกิดปฏิภริยาร่วมกันระหว่างผู้เรียน กับผู้สอน

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปว่า สถานศึกษา ในสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 ส่วนใหญ่ มีความจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะต้องมีการเร่งรัดพัฒนา คุณภาพการจัดการศึกษา โดยเฉพาะการพัฒนาคุณภาพการบริหารวิชาการ ซึ่งถือเป็นภารกิจหลัก และส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียน โดยตรง และในการบริหารวิชาการนั้น การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ เป็นกิจกรรมหนึ่งที่บุคลากรในสถานศึกษาทุกคน ต้องตระหนักและเห็นคุณค่า รวมทั้ง ร่วมมือกัน พัฒนา ทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อปลูกฝังให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ประกอบกับ จากการศึกษาผลการวิจัยของ ฉลอง จันทร์ลอย (2546 : บทคัดย่อ) ที่ได้ทำการศึกษา วิจัย สภาพการพัฒนาและปรับปรุงแหล่งเรียนรู้ ใน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดนนทบุรี และพบว่า สภาพการพัฒนาและปรับปรุงแหล่งเรียนรู้ของ โรงเรียน โดยรวม และทุกด้าน อยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนี้ จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ยังพบว่า มีปัจจัย

